

Помен леди Пеџет поводом шездесет година од њене смрти

Одржан у Српској Православној Цркви Св. Сава у Лондону дана 29. септембра 2018.

Леди (Лејла) Пеџет је рођена у Лондону 9. октобра 1881. године као друго од четворо деце сер Артура Пеџета, британског војног официра, и Мери Стивенс, Американке из имућне хотелијерске породице. Иако привилегованог порекла и одгоја, леди Пеџет су мање занимали највиши британски друштвени кругови у којима су се одлично сналазили њени родитељи. У 26. години живота удала се за трећег рођака сер Ралфа Пеџета, британског дипломату, и охрабрила га да прихвати дипломатски трансфер из Баварске у Србију 1910. године.

Убрзо у Србији леди Пеџет налазимо као почасну председницу Друштва за заштиту животиња, које је основано њеном иницијативом 1910. у Београду. У Београду се брачни пар Пеџет зближио са Колом српских сестара. Када је избио Први балкански рат леди Пеџет је помогла овом женском хуманитарном удружењу да отвори своју болницу на Врачару. У тој болници, по сведочењу савременика, леди Пеџет је радила шест недеља даноноћно са пуно пожртвовања све док се није разболела. Крајем 1912. док се опорављала у Лондону, леди Пеџет је послала велику помоћ бројним српским рањеницима и болесницима који су налазили у трагичном положају у Љешу у Албанији. Наредне 1913. године у Другом балканском рату краће време радила је најтеже послове и у болници Кола српских сестара у Савамали у Београду.

Када је 1914. године Србија потпуно исцрпљена улетела у трећу годину ратовања и у Светски рат, у Лондону је опет леди Пеџет била у групи српских пријатеља који су основали Српски потпорни фонд. Овај Фонд окупио је угледне и утицајне личности, посланике Парламента, чланове Кабинета британске владе, научнике, новинаре, стручњаке за Балкан, и друге пријатеље Србије, а покровитељства над овим Фондом прихватила се краљица Мери. Тешко је пребројати у кратком времену шта је све овај Фонд учинио за Србију у Првом светском рату. Послао је шест потпуно опремљених болница и тоне санитетског материјала, лекова, одеће и хране у Србију, на Крф и на Солунски фронт, како за српску војску тако и за и народ. Фонд је такође бринуо о избеглицама, ратним заробљеницима, и ратним инвалидима, старао се о школовању српских ђака у Британији за време рата, а после рата наставио са хуманитарним радом у Србији све до 1921. године. Пропагандним активностима и апелима у корист српског

народа сакупио је само у новцу преко 200 милиона фунти у данашњој вредности новца. Преостала немала средства уложио је у изградњу модерног сиротишта у Нишу о коме су некадашњи чланови Фонда бринули све до 1946. године.

Још теже је побројати шта је све за српски народ учинила леди Пеџет. Само велика нега и брига њених сународника, стручних лекара, и пажња њених колегиница из Кола српских сестара, учинила је да леди Пеџет не постане жртва у свом хуманитарном раду, како за своју земљу тако и за Србију, како за савезничког војника тако и за непријатељског војника. Она је већ 1914. довела у Скопље Прву болницу за рањенике Српског потпорног фонда; и у време велике епидемије тифуса у земљи у истом граду организовала такозвану тифусну колонију, болницу за заразне болести. Ту се, као управница болнице и медицинска сестра, и сама разболела од тифуса и једва преживела, али је последице болести носила до краја живота. У Скопљу је доживела и породичну трагедију када је њен млади рођак секретар болнице подлегао тифусу.

Леди Пеџет је по окупацији Србије и до краја рата неуморно и пожртвовано наставила да помаже Србију и њен народ. Истакла се у раду Српског потпорног фонда на прослави Видовдана у Британији 1916, а за време службовања супруга у Данској договарала је отварање дечијег дома у Копенхагену за 300 интерниране српске деце. Из ових примера се види да леди Пеџет никада није пропустила прилику да помогне српском народу. Њена последња посета Србији била је 1934. на посмртном испраћају краља Александра у Београду.

Леди Пеџет је задобила љубав, поштовање и дивљење српског народа због њене животне посвећености хуманитарном раду. С друге стране леди Пеџет је такође имала дивљење и поштовање према српском сељаку-борцу о коме је рекла: “Он никад не признаје пораз, никад се не жали, безгранично је стрпљив, а као борцу мало му је ко раван.” О искуствима и болничком раду у Србији објавила је два драгоцене извештаја из 1915. и 1916. године (With Our Serbian Allies).

Следећи сусрет са Србима био је у њеној земљи за време Другог светског рата. Тада је упоредо са радом у сопственој кући, коју је била претворила у дом за реконвалесценте, одржавала везе са члановима југословенске владе у избеглиштву, политичарима, дипломатама и државним чиновницима. Дом леди Пеџет убрзо је постао гостољубиво место окупљања и место уточишта Срба избеглица у Лондону. Број српских избеглица у Британији 1948. године износио је око 10,000 људи. Међу којима је највише било

бивших ратних заробљеника и универзитетске омладине. Њима је леди Пеџет највише помогла. Постојао је велики број српских стипендиста леди Пеџет у Енглеској и другим земљама за које је, према сведочењу савременика, она утрошила мало богатство. Била би превелика листа уколико бисмо покушали набројати све познате Србе којима је леди Пеџет указала материјалну помоћ.

Однос који је леди Пеџет гајила према Србима успостављен је и са Српском црквом у Лондону. Поред краља Петра II и краљице Марије, затим супруге кнеза Всеволода која је уступила њихову кућу, на адреси 12 Lennox Gardens у југозападном Лондону - као прво место српског богослужења у Британији, леди Пеџет је била једна од највећих добротвора српске цркве у Лондону. Међу првим поратним избеглицама који су нашли склониште у српском црквеном дому био је и др Иринеј Ђорђевић, епископ далматински и бивши председник Друштва Велике Британије и Америке у Југославији (Society of Great Britain and America in Yugoslavia). Он је у Лондон дошао по позиву леди Пеџет која му је обезбедила стално месечно издржавање у намери да подржи српско црквено и национално питање у Британији.

Српско црквени-национални рад и сјајни однос са Англиканском црквом крунисан је 30. априла 1951. када је Англиканска црква Св. Колумба, са адресом у Lancaster Gate-у у западном Лондону, уступљена лондонској епархији Англиканске цркве која је пренела власништво над овим храмом Српској Православној Цркви Св. Сава у Лондону.

И у овој највећој тековини српског народа у Британији леди Пеџет је имала свог немалог удела. За сваку особу која је присуствовала Свечаној Служби поводом отварања нове цркве Св Саве 29. јуна 1952. у Лондону ово је био незабораван догађај. Југославија је преко ВВС-јевог светског сервиса могла да чује целу службу. Деценија напорног црквеног и националног рада пуна одрицања прве генерације српских избеглица била је награђена блиставим успехом.

Наравно све ово не би било могуће без британских пријатеља. Један од четворице изузетних личности Црквене Општине и Цркве Св Сава у Лондону, поред протојереја Живојина Ристановића, првог председника Божидара Пеџића, и првог секретара др Павла Јефтића, протојереј Милоје Николић оставио нам је следеће сведочанство о леди Пеџет: “Зар ми Срби можемо да заборавимо леди Пеџет? Јер, ако су подови у цркви били очишћени, били су очишћени захваљујући леди Пеџет; ако смо имали врбу о

Врбици и траву о Духовима, или сламу за Бадњи дан, имали смо их јер их је послала леди Пеџет; ако смо имали неког тешког болесника, она је лебдела над њим као над својим дететом; ако је требало помоћи неко српско дете да се школује, она је то чинила са свом својом љубављу и одушевљењем мајке. У нашој радости она се радовала нама. Пет деценија, она је везала свој живот за живот српског народа; пет деценија, она је живела, радила и, напослетку, умрла, упућујући своју последњу овоземаљску мисао Србима. Срби је не могу и не смеју заборавити.”

Генерација која је победоносно изнела Први светски рат сачувала је успомену на ову велику жену у називу улице Леди Пеџет на Дедињу у Београду. Генерација која је у Другом светском рату изгубила отаџбину и заменила је пријатељском земљом подигла јој је трајни споменик у *Споменици леди Пеџет* објављеној у Мелбурну 1959. године, годину дана после њене смрти (24. септембар 1958).

Једна од лепих мисли о леди Пеџет у овој *Споменици* јесте да је: “Код ње, све је било у делу, а дело у сенци.”

Дело леди Пеџет је за сва времена и за све генерације, а њено завештање у српском народу је трајно.

Нека је вечна слава и хвала великој жени и великој пријатељици српског народа.

М.Г.